یادداشت

توسعه پایدار و حقوق شهروندی

دکتر حسن خلیل خلیلی*

● **«توسعه‌یافتگی، یعنی تفاهم میان حکمرانان، جامعه و اندیشمندان». دکتر محمود سریع‌القلم**

توسعه، فرایندی درهم‌تنیده و دارای کارکردی گسترده و مرتبط با زندگی اجتماعی انسان‌ها و به معنای فراهم‌شدن زمینه‌های لازم برای شکوفایی ظرفیت‌های مختلف اجتماعی برای دستیابی به پیشرفت و توسعه‌یافتگی و تصمیم‌گیری‌های تخصصی برای بهینه‌سازی منابع در یک کشور است. توسعه پایدار از منظر «کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه»، توسعه‌ای است که نیازهای نسل فعلی را بدون ایجاد اشکال در توانایی نسل‌های آینده در برآوردن احتیاجات خود تأمین می‌کند. درواقع، توسعه پایدار محل تلاقی جامعه، اقتصاد و محیط زیست است و سعی دارد به پنج نیاز اساسی پاسخ گوید؛ «تلفیق حفاظت و توسعه، تأمین نیازهای اولیه زیستی انسان، دستیابی به عدالت اجتماعی، خودمختاری و تنوع فرهنگی و حفظ یگانگی اکولوژیکی». دراین‌میان، «انسان»، محور توجه توسعه پایدار است؛ انسان‌ها سزاوار و مستحق یک زندگی سالم و مولد در هم‌سازی با طبیعت هستند (اصل اول اعلامیه ریو) و سیاست‌های توسعه پایدار تابعی از شاخص‌های رشد و تعالی انسان‌ها در ابعاد مختلف با تأکید بر ارزش‌های فرهنگی در جامعه است. مفهوم «برابری» نیز به عنوان یکی از بنیادهای توسعه پایدار که عدالت بین‌نسلی را با عدالت درون‌نسلی تلفیق می‌کند، مستلزم آن است که ساختار الگوهای درآمدی و توزیعی تغییر کند و مساوات جایگزین شکاف طبقاتی شود. واقعیت این است که بدون عدالت اجتماعی در بین نسل حاضر عدالت بین‌نسلی امکان‌پذیر نیست. تجربه تاریخی نیز نشان داده که برای دست‌یافتن به توسعه پایدار، لازم است سه رکن مؤثر جامعه، یعنی حکمرانان، جامعه و اندیشمندان، در تبیین مفاهیم کلیدی مانند «حقوق شهروندی» به اجماع و اشتراک برسند. بی‌شک درک درست از حقوق شهروندان و به‌رسمیت‌شناختن آن در صحنه عمل، سنگ بنای اصلی توسعه پایدار است. حقوق شهروندی آمیخته‌ای است از وظایف و مسئولیت‌های شهروندان در قبال یکدیگر، شهر و دولت یا قوای حاکم و مملکت و همچنین حقوق و امتیازاتی که وظیفه تأمین آن حقوق بر عهده مدیران شهری (شهرداری)، دولت یا به طور کلی قوای حاکم است. مفهوم حقوق شهروندی اغلب در کنار دو مفهوم «حقوق بشر» و «حقوق اساسی» به‌عنوان حقوق بنیادین بشر مطرح می‌شود. شهروندی، ازجمله مفاهیم نوپدیدی است که به طور ویژه‌ای به برابری و عدالت توجه دارد و در نظریات اجتماعی، سیاسی و حقوقی جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است. مقوله «شهروندی» وقتی تحقق می‌یابد که همه افراد یک جامعه از کلیه حقوق مدنی و سیاسی برخوردار باشند و به فرصت‌های مدنظر زندگی از حیث اقتصادی و اجتماعی دسترسی آسان داشته باشند. ضمن اینکه شهروندان به عنوان اعضای یک جامعه در حوزه‌های مختلف مشارکت داشته و در برابر حقوقی که دارند، مسئولیت‌هایی را نیز در راستای اداره بهتر جامعه و ایجاد نظم برعهده می‌گیرند و شناخت این حقوق و تکالیف نقش مؤثری در ارتقای جایگاه شهروندی و ایجاد جامعه‌ای بر اساس نظم و عدالت که بنیان توسعه پایدار است، دارد. بی‌شک، توسعه به مفهوم تحول کیفی و گذار از دوره‌ای به دوره دیگر مستلزم ایجاد تغییر همه‌جانبه در ابعاد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و... در راستای تأمین حقوق شهروندی است.

ادامه در صفحه۱۷

دریاچه چیتگر علیه پارک چیتگر

عکس: مونا هوبه‌فکر، ایسنا

شرق: منطقه ۲۲ تهران را به‌عنوان شُش‌های تهران در نظر گرفته بودند و قرار بود به‌عنوان پهنه ویژه‌ای در کرانه شهری تهران با کاربری تفرج و گردشگری و البته خدماتی باشد؛ اما اکنون با تراکمی چند برابر نه‌تنها برای تأمین نیازهای خود دچار مشکلات اساسی است، بلکه حتی در تأمین آب موردنیاز هم مانده و نمی‌تواند به سایر نقاط تهران کمکی کند. طرح شهرداری تهران برای تحول عظیم در این منطقه بعد از کمتر از پنج سال نه‌تنها نتوانسته آب مورد نیاز برای ساکنان و دریاچه زیبا و چشمگیر خلیج‌فارس را تأمین کند، از آب مورد نیاز برای درختان پارک جنگلی چیتگر هم زده و حالا این پهنه سبز نیز در خطر نابودی است.

محمدباقر قالیباف مهرماه ۱۳۸۹ در مراسم کلنگ‌زنی دریاچه چیتگر در پاسخ به سؤال خبرنگاران درباره تأمین آب این دریاچه از سوی شرکت آب منطقه‌ای، درحالی‌که ارتباط خوبی بین شهرداری و دولت وجود ندارد، تصریح کرده بود: «یکی از دلایل زمان‌برشدن این پروژه، مطالعات دقیق اجرائی و موضوع نحوه انتقال آب به این دریاچه بود و تاکنون هماهنگی‌های لازم با شرکت آب منطقه‌ای و وزارت نیرو برای میزان آب مورد نیاز این دریاچه و سد صورت گرفته است. دراین‌باره توافق‌نامه‌های مشترک بین شهرداری و شرکت آب منطقه‌ای، مراحل نهایی تکمیل بررسی را گذرانده‌اند». شهردار تهران این دریاچه را در آستانه انتخابات ۹۲ آماده کرد اما در نهایت در روزهای پایانی دولت دهم تکمیل شد و آب‌گیری نهایی آن در سال اول دولت یازدهم بود. نبود تعامل و همکاری مستمر و مفید شهردار تهران با دولت‌های نهم و دهم و رئیس آن، به دولت‌های یازدهم هم تسری یافت و برای اینکه دریاچه چیتگر با حداقل ۸۰۰ میلیارد تومان اعتبار تأمین زمین و اجرا، خالی نماند و آبروی شهرداری هم حفظ شود، پر شد.

همان زمان بسیاری از کارشناسان، ایجاد این دریاچه را به دلیل مشکلات بسیار در تأمین آب به چالش کشیدند اما ازآنجایی‌که شهردار تهران وقتی دست روی کاری می‌گذارد حتما باید انجام شود و درعین‌حال زمین‌های اطراف دریاچه هم از همان زمان تقسیم‌بندی شده بود، این پروژه با امید به خدا برای تأمین آب شروع شد. در همان سال اول آب موجود در دریاچه چیتگر که در ادامه به خلیج‌فارس تغییر نام داد، بوی تعفن گرفت چراکه جریان آب در آن لحاظ نشده بود؛ به‌این‌ترتیب پس از مدتی اصلاحاتی را در کف دریاچه در نظر گرفتند. بعد از آن سطح و اطراف دریاچه با حشراتی مواجه شد که باز هم به دلیل نبود جریان آب جمع می‌شدند و برای بازدیدکنندگان مشکل ایجاد می‌کردند؛ به‌این‌ترتیب شهرداری تهران در گام بعدی این حشرات را باید دفع می‌کرد.

درختانی که فدای دریاچه شدند

پس از همه اعتراض‌ها به برداشت‌های غیرقانونی شهرداری تهران از منابع آب زیرزمینی، معاون وزیر نیرو هم به شهردار تهران نامه می‌نویسد. معاون وزیر نیرو با اشاره به مشکلاتی که در ابتدای فصل تابستان در رابطه با این مسئله به وجود آمده بود، می‌گوید: مجبور شدیم در یک نامه رسمی از شهردار تهران بخواهیم این مسئله را رعایت کنند، اما با اینکه این مسئله را پایش نکردیم، هنوز هم شاهدیم توجه چندانی به این موضوع نشده است. او با اشاره به اینکه باید الگوی مصرف برای آبیاری فضای سبز متناسب با زیست‌بوم منطقه باشد، تصریح می‌کند: در تمام مناطقی که در کمربند خشک و کم‌آب قرار دارند، فضای سبز متفاوت از فضای سبز مناطق پرآب است، اما چمنی که در پارک‌ها و فضای سبز ایران کاشته می‌شود، نیازمند آب فراوانی است و درست در فصل کم‌آبی، باید بارها آبیاری شود. اینکه از گیاهانی مانند چمن استفاده کنیم که برای مناطق مرطوب هستند، منطقی نیست؛ درحالی‌که باید از گیاهانی که شکل بومی داشته و کمتر نیاز به آبیاری دارند، بهره گرفت یا باید معماری فضا کرد و از نماهایی مانند سنگ‌چین استفاده کرد. ما بارها این مسائل را در قالب توصیه به شهرداری‌ها اعلام کرده‌ایم، اما توجه چندانی به آنها نشده است.

محمد پرورش، مدیرعامل شرکت آب منطقه‌ای تهران با اشاره به برداشت‌های شهرداری‌ها از آب‌های زیرزمینی، اعلام کرد ۷۰ میلیون مترمکعب از برداشت‌های شهرداری‌ها از منابع آب سفره‌های زیرزمینی غیرمجاز است. براساس اعلام وزارت نیرو، شهرداری تهران درحال‌حاضر ۲۰۰ میلیون مترمکعب از منابع آب سفره‌های آب زیرزمینی استفاده می‌کند که ۱۳۰میلیون مترمکعب از این مصارف مجاز و بیش از ۷۰ میلیون مترمکعب برداشت‌های شهرداری از منابع آب سفره‌های زیرزمینی غیرمجاز است. این در حالی است که به گفته علیرضا دایمی، معاون وزیر نیرو، بارها برای چنین عملکردی از سوی شهرداری‌ها، به آنها اخطار داده شده است.

در این اخطارها، موضوع کل بی‌توجهی‌های شهرداری تهران به منابع آب است و منطقه ۲۲ یکی از این موارد است. اتفاقی که کمتر از یک ماه قبل در مرگ چندهزار درخت از درختان پارک جنگلی چیتگر رخ داد حاصل همین اختلاف‌ها و بی‌توجهی به آبیاری درست این پهنه مهم و قدیمی سبز بود. به عبارتی درحالی‌که شهرداری تهران برای پرکردن و آب‌رساندن به دریاچه مصنوعی خلیج‌فارس مشغول بود، چندهزار درخت در پارک چیتگر یعنی در فاصله چندصدمتری از آب، خشک شدند. اختلاف نظر آب منطقه‌ای با شهرداری تهران و اختلاف در نوع آب‌رسانی به این درختان، جان آنها را گرفت و شهردار منطقه در پاسخ یک بار گفت قبلا درختان سرمازده شده بودند، یک بار گفت قدیمی و خشک بودند، یک بار گفت بدهی داشتیم آب را قطع کردند و... .

درهرصورت درختانی که در این مدت جانشان فدای دریاچه خلیج‌فارس و پروژه فراملی شهردار تهران شد، اولین و آخرین فداییان این پروژه نیستند و به نظر می‌رسد این شرایط ادامه دارد؛ چراکه اختلاف‌ها همچنان ادامه دارند، ترکش‌های این اختلاف هر روز به یک جا می‌خورد. تاکنون این درختان پارک جنگلی چیتگر و باغ‌های قدیمی این منطقه بودند که هدف حمله قرار گرفته بودند حالا مدتی است که باغ گیاه‌شناسی که اتفاقا یکی از فضاهای سبز قدیمی تهران است، هدف قرار گرفته است و براساس تجربه هر جا که درختان و باغ‌ها سوخته و خشک شده‌اند، چه چیزی به جایشان سبز شده است؟ برنامه‌ریزی مستقیم و غیرمستقیم و شاید غیرهدفمندی که فضای سبز منطقه ۲۲ را نشانه رفته است، خیلی خوب و مستقیم پیش می‌رود. یعنی از یک طرف برج‌ها بالا می‌روند و از طرف دیگر درختان و باغ‌ها و پارک‌ها از دست می‌روند. باغ گیاه‌شناسی که حالا یکی، دو سالی است شهروندان به این نام آن را می‌شناسند، از سال ۱۳۴۷ شکل گرفته و اگر تاکنون به آن سری زده باشید، می‌توانید قدمت و کیفیت گیاهان و پوشش سبز آن را تخمین بزنید. چندی‌قبل عادل جلیلی، مدیر باغ گیاه‌شناسی از بی‌مهری مدیریت شهری و شهردار تهران به باغ گیاه‌شناسی گلایه کرد و گفت: دو بار شخصا از قالیباف درخواست کرده‌ام برای بازدید از باغ گیاه‌شناسی به این مکان بیاید اما تاکنون به این باغ نیامده است. مدیر باغ گیاه‌شناسی با اشاره به اهمیت این باغ و کمک مسئولان شهری به حل مشکلات آن به بازدیدنکردن قالیباف شهردار تهران از این مجموعه اشاره کرد و گفت: دو بار شخصا برای دعوت وی برای بازدید از این مجموعه اقدام کرده‌ام، اما متأسفانه با اینکه بارها قول داده است که از این باغ دیدن کند، اما این مهم محقق نشد.

بی‌آبی علاوه بر درختان شهروندان را هم تهدید می‌کند

اما در یکی، دو سال گذشته که دریاچه خلیج‌فارس تبدیل به یک جاذبه گردشگری شده است، موضوع اختلاف شرکت آب منطقه‌ای با شهرداری تهران درباره تأمین آب برای این دریاچه، تأمین آب فضاهای اطراف آن و به‌خصوص بارگذاری میلیونی انواع برج‌ها که در اطراف آن در نظر گرفته شده، همچنان باقی بوده و هست. افزایش تراکم منطقه ۲۲ از ۲۰۰ تا ۴۰۰ هزار نفری که در طرح‌های جامع و تفصیلی تأکید شده بود، به حداقل ۱٫۵ میلیون نفر، شوخی‌بردار نبود. از آنجایی که قرار نیست شهرداری آب موردنیاز خانه‌هایی که شهرداری پول پروانه صادرشده‌اش را گرفته، تأمین کند، پس این مجموعه حق دارد درباره این بارگذاری چندبرابری و برداشت‌های حداکثری و غیرقانونی هشدار دهد.

شهردار و اعضای شورایاری منطقه ۲۲ بارها در این مدت درباره کمبود منابع آب در این منطقه اعتراض کرده‌اند. آنها در آخرین حضورشان در شورای شهر تهران هم این موضوع را به رخ اعضای شورا و نماینده حاضر در شهرداری تهران در جلسه کشیدند. اصغر قدیمی، دبیر دبیران شورایاری منطقه ۲۲، نبود آب شرب در بسیاری از محلات منطقه ۲۲ را یکی از مشکلات اساسی عنوان کرد و افزود: یک‌پنجم ساخت‌وسازها در شهر تهران، در منطقه ۲۲ صورت گرفته است، درحالی‌که حمل‌ونقل عمومی در این منطقه وضعیت بدی دارد. وی با اشاره به مشکلات شهرک‌های منطقه ۲۲ تصریح کرد: افت فشار آب، نبود فاضلاب، نبود روشنایی مناسب در معابر و نبود مترو از جمله مسائل و مشکلات پیش‌روی این منطقه است.

آنچه درحال‌حاضر در منطقه ۲۲ در حال وقوع است، به اعتراف اعضای شورای شهر تهران و رئیس آن و کارشناسان دخیل یک فاجعه است که تبعات آن سال‌ها بعد، یعنی سال‌هایی که دیگر این شهردار و مدیران شهری حضور ندارند و پاسخ‌گویی هم نخواهند داشت، آشکار خواهد شد. همین امروز هم وقتی اثرات تصمیمات اشتباه درباره افزایش بارگذاری‌های مسکونی در منطقه ۲۲، هجوم به سمت آب‌های زیرزمینی و انشعاب چاه‌های غیرقانونی را مسئولان متذکر می‌شوند، به در بسته می‌خورند و حتی اعتراضات مردمی هم واکنشی در پی ندارد. به نظر می‌رسد درباره منطقه ۲۲ و بمب جمعیتی که امروز در آن هنوز جاگیر نشده، باید بیش از اینها حساسیت‌زایی کرد.

دریچه

«نذر خون» در محرم

● رئیس گروه جذب و نگهداری اهداکنندگان انتقال خون تهران جزئیات طرح «نذر خون» در ماه محرم را تشریح کرد و درعین‌حال ضمن توضیح عوارض قمه‌زنی از سوی برخی‌ها، از آنها خواست تا به‌جای این کار، خون اهدا کنند.

دکتر مجید مسلمی در گفت‌وگو با ایسنا، درباره طرح «نذر خون» که هر سال در ایام محرم در سازمان انتقال خون برای داشتن خون کافی در کشور، برگزار می‌شود، گفت: در سال‌های اخیر شاهد بودیم که مردم در ماه محرم نذوراتی دارند؛ به‌عنوان‌مثال نذر کرده‌اند تا در ماه محرم و تاسوعا و عاشورا خون اهدا کنند. بر این اساس بود که طرح نذر اهدای خون در سازمان انتقال خون راه‌اندازی شد.

وی با اشاره به احتمال ازدحام جمعیت در روزهای تاسوعا و عاشورا برای اهدای خون، افزود: بنابراین برای اینکه با ازدحام جمعیت در این روزها مواجه نشویم و بتوانیم به صورت مرتب و یکنواخت در تمام طول سال اهدای خون داشته باشیم، این طرح را پیش می‌بریم. براین‌اساس برای پیشگیری از اهدای خون بیش از ظرفیت مراکزمان در یک روز و نداشتن اهدای خون در روزهای دیگر، یک سیستم نوبت‌دهی برای نذر خون در ماه محرم راه‌اندازی شد تا در برخی زمان‌ها که نیازمند اهدای خون هستیم، افراد به میزان کافی به مراکزمان مراجعه کنند.

رئیس گروه جذب و نگهداری اهداکنندگان انتقال خون تهران با بیان اینکه امسال نیز طبق روال سال‌های گذشته این کار انجام می‌شود، ادامه داد: روند کار در این طرح به این صورت است که از افرادی که نذر خون دارند، ثبت‌نام می‌شود و به این افراد برای روزهای آتی و حتی برای بعد از ماه محرم، نوبت داده می‌شود.

مسلمی با بیان اینکه این اقدام از دهه اول محرم آغاز می‌شود، گفت: براین‌اساس زمانی که مردم به مراکز اهدای خون مراجعه کنند، اگر نیاز به اهدای خون داشته باشیم، خون می‌گیریم و در غیر این صورت به افراد نوبت می‌دهیم تا در روزهای آتی برای اهدای خون مراجعه کنند.

وی همچنین اظهار کرد: به‌ویژه در روزهای عاشورا و تاسوعا که میزان مراجعه سنگین است، این کار را انجام می‌دهیم و به مردمی که به مراکزمان مراجعه می‌کنند، نوبت می‌دهیم.

به‌جای قمه‌زنی خون اهدا کنید

رئیس گروه جذب و نگهداری اهداکنندگان انتقال خون تهران در ادامه به موضوع قمه‌زنی در برخی نقاط کشور در ایام محرم اشاره کرد و گفت: باید توجه کرد که اولا این کار از جانب بزرگان دینی ما کاری مذموم شناخته شده و اعلام کردند که مردم این کار را انجام ندهند.

مسلمی افزود: از طرفی ما هم به‌عنوان بخشی از متولیان بهداشت کشور، به مردم توصیه می‌کنیم قمه نزنند، چراکه این کار باعث انتقال بیماری‌های شدید ویروسی در فرد می‌شود و کاری غیربهداشتی است.

وی ادامه داد: بنابراین ما به مردم توصیه می‌کنیم به‌جای قمه‌زنی، خون اهدا کنند. البته باید توجه کرد که برای اهدای خون حتما باید از قمه‌زدن افراد یک‌سال گذشته باشد. چراکه اگر دوره پنجره بیماری‌های ویروسی را در نظر بگیریم، برای پیشگیری از انتقال این بیماری‌ها، باید یک‌سال از این کار گذشته باشد تا افرادی که در گذشته این اقدام را انجام داده‌اند، بتوانند خون اهدا کنند.

جدول ۲۶۵۷ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- کنایه از فرزند است- همسایه روسیه و لهستان ۲- بافتن- چشمه- دارای حرکت و جنبش ۳- آوردن- خط تلفن- چیدمان صحنه نمایش ۴- مجموعه جزایری در شمال اقیانوس اطلس- همسر سمیه، از پیشگامان پذیرش اسلام- ضمیر متکلم وحده ۵- لانه پرنده- اسب تندرو- ریز نمرات ۶- مرکز استان خوزستان- بارنامه- گنده ۷- ظرف لباسشویی- طرز عمل - ناتوان و درمانده ۸- ایالتی در آمریکا- دیکتاتور نژادپرست آلمان- گروه خلافکاران ۹- یک قسمت از صد قسمت چیزی- مخلوطی از دو یا چند عنصر با خواص فلزی- کالبد ۱۰- چای خارجی- ناگزیر- حداد ۱۱- لازم و ضروری- گوش‌کردن - شماره همین ردیف ۱۲- صوت اندوه و افسوس- از دین برگشته- ارمغان ۱۳- مملکت- پرتاب گلوله از تفنگ- آخرین سلسله حکومت پادشاهی در ایران ۱۴- نام قدیم بیت‌المقدس- فرمانی نظامی- مزه فلفل ۱۵- نوعی عملیات تردستی- بخش‌های تبلیغی یک فیلم.

عمودی:

۱- عنوانی احترام‌آمیز برای خطاب- حقه سینمایی ۲- بسط و توسعه- ژرفنا- جمع شیء ۳- لقب شیطان- نوعی میمون دم‌دار- از سازهای زهی ۴- در کبد تولید می‌شود- به هیچ‌وجه- خرده‌سنگ ۵- پایتخت کشور نامیبیا- همیشه- ضمیر سوم شخص مفرد ۶- سنگریزه- سرگردان- زیر سر گذاشته بخوابید ۷- بت جاهلی- فزونی- دایره‌شکل و توخالی ۸- برق را از کوئل به دلکو می‌رساند- همراه متل- سخت و محکم ۹- نامی دخترانه- الماس درخشنده- اردوگاه ۱۰- رابطه خویشاوندی آبا و اجدادی- پلیس راهنمایی و رانندگی- شهر آستان حضرت عبدالعظیم (ع) ۱۱- زمینه- گوشه‌ای در دستگاه نوا - لباس‌های کهنه می‌پوشد ۱۲- میخ در گویش عرب‌ها- پلکان درشکه- معصیت ۱۳- دستورات شرعی- ظالم و ستمگر- نویسنده و فیلسوف فرانسوی قرن هجدهم ۱۴- امپراتور دیوانه روم باستان- آسیب و صدمه- رودی در خوزستان ۱۵- بدون معطلی - بسیار با تجربه.

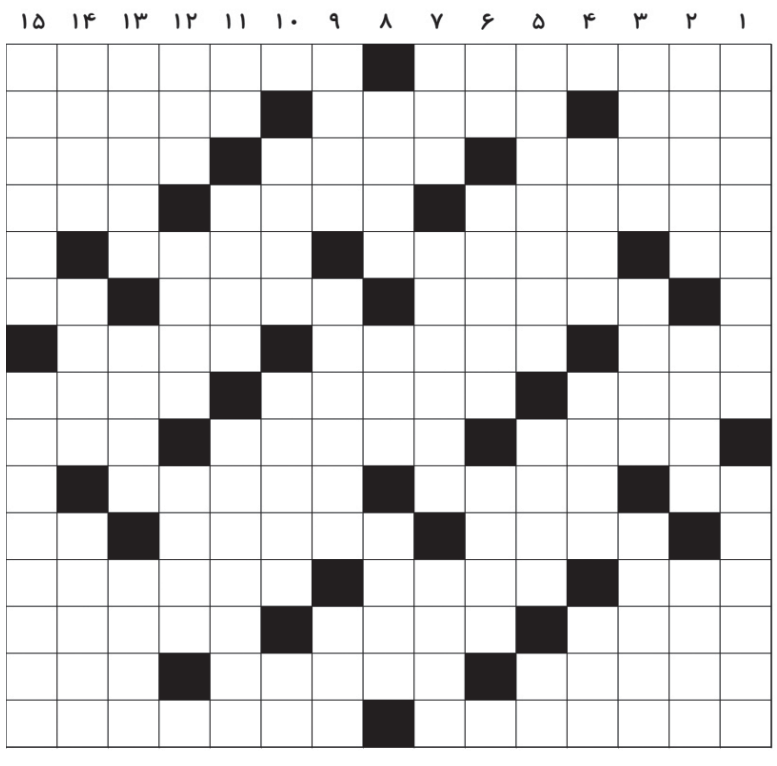

حل سودوکو سخت

۷	۵	۲	۸	۱	۹	۴	۶	۳
۳	۱	۹	۴	۲	۶	۸	۵	۷
۴	۸	۶	۳	۷	۵	۱	۲	۹
۶	۷	۸	۹	۴	۲	۳	۱	۵
۱	۲	۴	۵	۳	۷	۹	۸	۶
۵	۹	۳	۶	۸	۱	۲	۷	۴
۸	۳	۵	۱	۶	۴	۷	۹	۲
۲	۶	۱	۷	۹	۳	۵	۴	۸
۹	۴	۷	۲	۵	۸	۶	۳	۱

حل سودوکو ۱۶۵۳

۵	۸	۳	۹	۷	۴	۶	۱	۲
۶	۷	۹	۵	۲	۱	۴	۳	۸
۱	۴	۲	۸	۳	۶	۹	۷	۵
۲	۹	۴	۷	۶	۵	۳	۸	۱
۷	۶	۸	۱	۹	۳	۲	۵	۴
۳	۱	۵	۲	۴	۸	۷	۹	۶
۴	۵	۷	۳	۱	۲	۸	۶	۹
۸	۳	۶	۴	۵	۹	۱	۲	۷
۹	۲	۱	۶	۸	۷	۵	۴	۳

جدول ۲۶۵۶

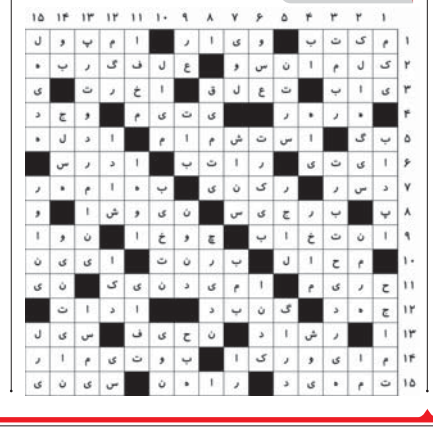

سودوکو سخت ۱۶۵۴

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

	۷			۶			۱	۲
	۲				۱	۹		
۳				۴		۷		
۸			۱		۴	۲		
	۴			۵	۶			
	۹	۵	۸					
۱			۴	۸				
	۵	۷		۲	۳			
		۳	۹			۶		

سودوکو ۱۶۵۴

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۳	۵		۲		۶	۷		
	۸		۳	۴	۷	۶		
		۴		۹			۲	۱
۶	۹	۳		۵	۲		۸	
	۱				۸	۹	۷	
	۷			۳	۹			
	۳		۵	۸	۱	۴		
		۶	۹	۲	۳	۸		
	۲				۴	۵		۹